

מעשר בהמה פרק תשיעי בכורות

נד.

עין משפט גזר מצוה

ח א מיי פ"ה מהל' כלאים
הלכה ב טו"ע ע"ד צ"ל סנין
ל"ו ע"פ ק"ו:

שיטה מקובצת

א"ל ר"ב אבא בר ממל לרב
אמי אלא מעתה: ט"ז זה דהא
כהב"ג מייית ליה להאי
קריית ה"ס: ט"ז ב"ב מיני דגן
ומין: ט"ז תיבות שני מיני
נמחק: ט"ז דרבנן גינה כלומר
חיובן למעשר אינן אלא
מדרבנן: ט"ז לא מצי למדון:
ט"ז בזה כ"י דהא:
ט"ז מתעשרין מזה על זה:
ט"ז אחת וכן אינם כלאים:
ט"ז זרעים דאורייתא ומחייב
בתרי מיני וכן: י"ג נמי
מחייב ומלא נקט קמ"ל
דכי זרע חטה וחרצן ושעורה
וחרצן נמי מחייב ש"מ:
י"ג וחרצן משום דבחד
מדה: י"ג הוא ויש ספרים
שכתוב בהם ש"מ ט"ז אומר
אפילו מין אחד וכ"י דר'
יונתן חביב: ט"ז לוקח כלומר
דכי איכא כרם הבדי כלאי
ועיי' לוקח תרתי ואי:
י"ג תיבת כזה נמחק:
י"ג הלכך דר"א כולם:
י"ג פטר אלא חרובי: ט"ז מילי
דמשום שבות ומשום רשות
ומשום מצוה: ט"ז אדם הוא
דפליגי: ט"ז כגון במשקה
הירוא: ט"ז תיבת דאמר
נמחק: ט"ז אלא איסור
חמור: ט"ז דאורייתא יהיה
בי דין זה השנוי במשנה
והוא דאמרין בסוף הערל
בההיא דערל בעגולאי אי
הוי תרומה בזמן הזה
דאורייתא ואי: ט"ז וגריד
או יכול שאני: ט"ז חרובי
גדולה תיל: ט"ז לארץ
ותרומת חרובי אובל הורף
ואח"כ מפרשי: ט"ז אבא
בשם: ט"ז עקביא בשם ר'
עקביא: ט"ז בקר ומעשר צאן
יתעשרו כ"י וא"ת הא איכא
למילך:

ומה תירוש ויצהר שאינם כלאים זה בזה בו'. מהשם וישן לא ב' מניין לנמין ק"ו כי האי גוונא ומה חדש וישן שאינם כלאים זה זהו ל' דקוי
מני למימר מעשר של כבשים ועזים ויוכי שהן כלאים זה זהו ב' ומתעשרין זה על זה אף אני אצא תירוש ודגן דגן ודגן וא"ת השתא
נמי דעביד ק"ו מתירוש ויצהר אכתי כבשים ועזים של מעשר זהמה יוכיח י"ל ללא שייך משום ללא מנינו במעשר זהמה דברים של שנה
אחת ל' דאינם כלאים שלא יתעשרו מזה על זה כמו שמנינו במעשר דגן דאיכא תירוש ויצהר של שנה אחת ואינם כלאים ואינם מתעשרין אבל
מק"ו דחדש וישן שייך למימר טפי

משום דמנינו נמי במעשר זהמה
חדש וישן שאינן כלאים א' (זה על זה)
ואין מתעשרין מזה על זה וכבשים
ועזים שהם כלאים זה זהו מתעשרין
מזה על זה: דגן ודגן שהם כלאים
זה בזה בו'. כמות בקונטרס דללאי
זרעים של דגן ודגן דרבנן דומה
שטעות סופר הוא לכאן משמע שהוא
לאורייתא וכן מוכח צ"ק דקדושין
(דף נ"ג) וכן צ"ל כל הבשר (חולין קט"ו).
דפריך כלאי זרעים ליתסרו דלא
מיעבדי לך הוא ואין חילוק בין כלאי
הכרם לכלאי זרעים אלא שזה מומר
בעלמא מוגלן הני דרבנן גינהו ב' וכל דתקינו
רבנן כעין דאורייתא תקינו מה דאורייתא
שני מינין אינן מתעשרין מזה על זה
דרבנן נמי אומר ליה א' רבא בר רב
חנן לאביי אלא מעתה גבי מעשר בהמה
דלא כתיב וכל מעשר בקר ומעשר צאן
יתעשרו

מינין אבל משום כלאי זרעים י"ל חייב בתי וכן מוכח בסוף פ' אומר
ואת בנו (שם פ"ג): דמיימי התם הזרע כלאים לוקח ומסקינן מילתא אגב
אורחא קמ"ל דאיכא תרי גוויי כלאים לאפוקי מדכי זרעי יאשיה דאמר עד
שזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד קמ"ל דכי זרע חטה וחרצן

שעורה וחרצן נמי י"ל חייב ש"מ דמורה ר' יאשיה במטה ועוד נראה לפרש דקרי תרי גוויי כלאים כלאי זרעים וכלאי כרם כגון חטה
ושעורה חטה וחרצן י"ל וצמד מורה ר' יאשיה דלכי וצמד פליג אבל חטה וחרצן שעורה וחרצן כולו חד גוונא הוא י"ל ועוד יש ספרים שכתוב בהם
צהדיא חטה וחרצן או שעורה וחרצן ואפי' ב' (לספרים שכתוב ב') ושעורה פירושו או כמו או שעורה וחרצן ולהכי לא מני לאוקומי כלאים צבת
אחת כגון חטה ושעורה וחרצן דלכי תרתי לאפוקי מדר' יאשיה דהא לר' יאשיה נמי לקי תרתי וכן מוכח נמי ביירושלמי במס' כלאים פרק ח'
דקאמר התם כתיב לא תזרע ב' כלאים כרמך אלמא שאינו חייב עד שזרע ב' מינין כדברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר י"ל מין א' על דעתיה
דר' יונתן שדך לא תזרע כלאים לאיזה דבר נאמר לא תזרע כרמך כלאים חרובי אמרי להתראה שאם התרו בו משום שדך לוקח משום כרמך לוקח י"ל ואי לא
תזרע כלאים לאיזה דבר נאמר לא תזרע כרמך כלאים חרובי אמרי להתראה שאם התרו בו משום שדך לוקח משום כרמך לוקח י"ל ואי לא
מחייב ר' יאשיה בכלאי זרעים בלא כרם א"ה מאי קצעי כרמך ל"ל דלא משמע לפרש דבעי למה נאמר כרמך בלאו שני שהיה לו לומר בלאו
אחד דלך קושיא דר' יונתן בענין זה אלא לגמרי י"ל (זהו) צעי' (כמשמעו) ל"ל כרמך כלל הלכך י"ל כולם בלאו מחייב משום כלאי זרעים
בשני מינין אלא בכלאי זרעים פליגי דר' יאשיה לא מוכיח משום כרם עד דליכא שני מינין בחד חרצן כגון חטה ושעורה וחרצן ור' יונתן מחייב
אפי' בזמין א' בחד חרצן ואין לתמוה לר' יאשיה מאי שנא דבכלאי זרעים מחייב בשני מינין ובכלאי כרם צעי' ג' מינין דמשמע ליה זרעית
כלאים ב' מיני זרעים וחרצן לאו מין זרעים הוא הלכך איכא לפרושי קרא הכי לא תזרע צעדי כרמך כלאים דהיינו ב' מיני זרעים ומיהו ר'
יהודה ודאי משמע במס' כלאים (פ"א מ"ט) דלא מחייב נמי בכלאי זרעים עד שזרע חטה ושעורה וכוסמין או ב' טעין ושעורה או ב' שעורים
וחטה דבעי כלאי זרעים צעדי שדך ומיהו קרא דבהמתך לא תזרע כלאים לא אפשר לו לפרושי הכי: וצ"ל מינין בעצמא דרבנן. משמע
דכל מינין דלא כתיבי צעדי קרא דרבנן והכא לא כתיב אלא דגן ותירוש ויצהר וצ"ל כ"ל מנכרין (ברכות י"ג) נמי אמר דמעשר צאן דרבנן
וגבי ליטרא קניעות צילה (דף ק"ג): נמי אמר דדבר שזמנין אפי' צאלף לא צביל דרבנן וצ"ק דראש השנה (דף ק"ו): מעשר סתם חרובין דרבנן
אפי' דבספרי לא פטר י"ל לא חרובי שיטה וצ"ל מונה וכל סתם חרובין וכל הנהו דרשות כרמך דרבנן אפי' קטנית ופירות הארץ וירק לענין
מעשר אסמכתא בעלמא גינהו וכו' האי גוונא אשכחן לו מילי ב' דשבות ומשום מנהו צ"ל משילין (בב"ב י"ג): דדרש תמ"כ משמון שבות ואסמכתא
בעלמא היא וכהן שעלתה בידו מאנה של טבל צ"ל אלו הן הלוקין (מכות י"ט): דכהן שאכלה לוקח בו' היינו מכת מרדות והא דאמר בסוף הערל
(יבמות פ"ג) דעיוגלו אינו עולה התם רבנן כעין דאורייתא תיקון והא דאמרין צ"ל הגודר מן הירק (מ"ד נ"ה) דגן משמע כל מילי דמדיגן אפילו
קטנית אומר ר"ת דהיינו צדדים להלך אחר לשון בני אדם (פ"א) דפליגי ר"א ור' יהושע צ"ל העור והרוטב (חולין ק"ג): דזון מינה ומיהו צדון
מינה ודאוקי בצאתה משבת לה דפליגי דאורייתא כגון י"ל משקה היוצא מן הדגן כגון מלילות שריסקו וסחטו כדאמר בפ"ק דשבת (דף ק"ג) והא
דתנן במס' פרה (פ"א מ"א) דצילה של תרומה שנפלה לתוך פ' זמין חטאת כו' עד י"ל דאמר האוכלה במיתה לאו דוקא אלא י"ל חומר דרבנן כעין
איסור מיתה ונפקא מינה לאלקויי טפי משאר מלקיות או לקוצרו בין רשעים גמורים אי נמי לקימנא בעלמא נקט דצילה ב' שאם נפל בני חטאת
דבר שתרומתו דאורייתא י"ל ואפי' דמה נשך תרומת פירות דרבנן מכל מקום שייך לאחמורי טפי גזירה משום דגן תירוש ויצהר דאורייתא
וצירושלמי ביש (פרק) מסכת משערת משמע ק"ת דקרא דדרשין מינה חיוב מעשר בפירות וקטנית דרשא גמורה היא דאמר התם עשר
תעשר הייתי אומר כל הדברים חייבים במעשר כו' עד אין לי אלא תבואה קטנית מינין תלמוד לומר וכל מעשר הארץ לרבות שום ושחלים
וגריד י"ל יכול שאני מרצה אף העלין זרע כרשינין זרע לפת וזנוות וצנאים ושאר זרעוני גינה שאין נאכלין תלמוד לומר מורע הארץ
לא כל ב' זרעין הארץ ומפרי העץ לרבות כל פירות הארץ או יכול שאני מרצה חרובי שיטה וצ"ל מונה וחרובי י"ל גירמה תלמוד לומר מפרי
העץ ולא כל פרי העץ ירקות מינין איסי צן עקביא אומר המשעות לירקות מדבריהם משמע דירקות מדבריהם אבל קטנית ופירות
דאורייתא ויש לפרש דה"ק מדבריהם כלומר דאין להם אסמכתא מן הפסוק כמו שיט לקטנית ושאר פירות וצפרי נמי בפרשת עשר
תעשר לא מייית שום קרא לירקות דאפי' דקמני התם מינין לרבות ירקות למעשות צדום ושחלים וגריד איירי כדקמני התם צעדי
וצמ"כ בפרשת אים צדקוטי מציאה צוקור ואינו מאריך שם כמו צפרי וממל' על ר"ו להסמיך ירקות על שום פסוק לפי שיט צעדין
שנראה להם להקל בצדדים יומר מנבאר דברים כי היא צוקור צירושלמי במס' חלה פ' שני נשים א"ר יוחנן רבנאמי שבגולה היו מפרישין
תרומות ומעשרות עד שבאו הרובים וצטלו מן ארץ הרובים תורגמינא ב' (אמרנה) ר' זעירא ורב יהודה צם שמואל אמר חלת מונה
לארץ י"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש רבא צם שמואל לא חשו אלא לתרומת דגן ותירוש ויצהר ר' אבא צם ר' שמואל לא חשו אלא לתרומה
גדולה אבל לירקות אפי' לתרומה גדולה לא חשו דמנין איסי צן עקביא י"ל מעשרות לירקות מדבריהם: אלא מעתה גבי מעשר בהמה
דלא כתיב מעשר בקר ב' [בו] יתעשרו מזה על זה. וא"ת הא אשתא למילך ק"ו מהשם וישן שאינן כלאים זה זהו ב' ואין מתעשרין וי"ל
דאיכא למימר כבשים ועזים ויוכי שהם כלאים ומתעשרין דמדינן לעיל מנא"ן כו' ומשני אמר קרא העשירי שבא לחלק וליתן עשירי
לזה ועשירי לזה ופריך כבשים ועזים נמי דבשלמא אי לאו העשירי לא ילפינן כבשים ועזים מקל וחומר דישן וחדש כיון דרבי רחמנא
לאן כדאמר אבל השתא דכתיב העשירי לחלק על כל מין ומין דמנין כמו ראשיהם דבסמך דגבי דגן שצא לתן ראשית לכל מין ומין:
אמר

א' חולין פ"ג ק"ו: דקדושין לט.
ב' תירוש כב' ט' ופסחים ג'
וה"ל א' צ"ק מ"ו א' צ"ק.
ה' ט"ז צ"ק א' כרמך כלאים
מנאדם שאינו צ"ק א' נ"א
לחמור עליו אפילו מין אחד
צ"ק א' צ"ק מ"ו ט' כרם
צ"ק א' צ"ק אלא ט' ואל
דפליגי צ"ק א' צ"ק א' שנפל
במי צ"ק א' נ"א מרצה זרע
לוק העלין זרע כ"י צ"ק.
ט' צ"ק ט' צ"ק מ"ו א' ויש
מוס' ר"ה יב ד"ה מנא ומה
ש"מ ש"מ.

תורה אור השלם

1. וכל מעשר בקר וצאן
כל אשר יעבר תחת השבט
העשירי יתיר קודש לך.
ויקרא בו לב

מוסף רש"י

עד שירוע חטה ושעורה
וחרצן. שגתן. במפולת
יד. והו' לה כלאי זרעים
וכלאי הכרם כלאים (ברכות
כ"ב). שגתן יחד. כלאים
צאנו ואלו הם (חולין פ"ג):
הזרע כלאים לוקח ואוקומנא
לאפוקי מדכי יאשיה (שם ק"ד)
ועמיה דר' יאשיה לא דעתא
מתיא נפקא ליה דבעי ב'
מיני זרעים ומחלן שלשין,
ומפולת יד נפקא ליה מנא
חזר כמנן כלאים. משמע
שזרעית הכרם עמיה היתה
כלאים (קדושין ל"ט).

רבינו גרשום

אשכחן תירוש ויצהר דגן
ויצהר. דכתיב חלב בזה
וחלב בזה וחלב שאין
מעשרין מזה על זה תירוש
ודגן דלא כתיב חלב אוגן
מנין דאין מעשרין מזה על
זה: דאמר חטה ושעורה
וחרצן במפולת יד. ולא
במפולת שחרים והשתא
לא מצינן למימר תירוש
ודגן ודגן וירק הוי כלאים.
דעד דאיכא חטה ושעורה
וחרצן כן כלאים היכי
מייית לה בקיו: אפילו
ע"י דבר אחר אם יצרף
עמיהן עוב מין אחר חטין
או שערין לא הוי כלאים
אפילו היי אמן מעשרין
מזה על זה: ושאר מינין
דעלמא כגון פולין וערשין
מנא לן דאין מעשרין מזה
על זה: אלא מעתה. כיון
דגמרת דאין מעשר ממיין על
שיאנו מינו מדמתים כל חלב
תרי זמני כלומר תן חלב
לה וחרוב לזה: גבי מעשר
בהמה דלא כתיב תרי זמני
מעשר דלא חביב